

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

**ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ : Προτάσεις για θεσμικές και λειτουργικές
παρεμβάσεις**

Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα

Κεντρική Ομάδα Συντονισμού

2015-2017

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	3
1. Ιστορική αναδρομή της ΔΒΜ στην Ελλάδα.....	3
2. Η ΔΒΜ σήμερα.....	5
3. Η θεσμική κατεύθυνση ρεαλιστικών προτάσεων της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα.....	6
3.1. Κεντρική διοίκηση της ΔΒΜ.....	6
3.2. Περιφερειακή Διοίκηση της ΔΒΜ.....	8
3.3. Δημοτική –Τοπική Διοίκηση της ΔΒΜ.....	9
Επίλογος.....	11

Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων (2015-2017) στην Ελλάδα, ανέδειξε πολύπλευρα θέματα, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν πεδία θεσμικών και λειτουργικών διεργασιών σχετικά με τη λειτουργία της ΔΒΜ στη χώρα. Ωστόσο, πιστεύουμε ότι το παρόν κείμενο-πρόταση, θα πρέπει να στοχεύσει στην αναίρεση των κύριων δυσλειτουργιών του συστήματος και στην προσπάθεια για μια βελτίωση, που σχετίζεται με την ανάπτυξη, συνολικά, της ΔΒΜ στη χώρα μας.

Στην αρχή του κειμένου, θα αναφερθούν μερικά ιστορικά ορόσημα στη θεσμική υπόσταση της ΔΒΜ στη χώρα μας. Θα ήταν δύσκολο, χωρίς μία τέτοια ιστορική αναφορά του παρελθόντος της ΔΒΜ, να κατανοηθούν οι λόγοι της σημερινής σχετικά περιορισμένης συμμετοχής των πολιτών σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Προφανώς, ο κύριος στόχος αυτής της αναφοράς στο παρόν κείμενο, γίνεται με σκοπό να υπάρξουν υπολογισμένες και όχι αποσπασματικές επισημάνσεις και προτάσεις για αναίρεση των δυσλειτουργιών της ΔΒΜ, προτάσεις οι οποίες θα εντάσσονται σε ένα συνεκτικό ιστορικό πλαίσιο.

1. Ιστορική Αναδρομή της ΔΒΜ στην Ελλάδα

Η νεότερη φάση θεσμικής επανίδρυσης της ΔΒΜ στη χώρα μας ξεκίνησε το 1983 με τη δημιουργία της «Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης» (ΓΓΛΕ), η οποία προΐστατο σε διοικητικά όργανα, σε επίπεδο νομού, τα οποία συγκροτούνταν από θεσμικούς αντιπροσώπους κοινωνικών φορέων σε νομαρχιακό επίπεδο, με πρόεδρο τον εκάστοτε Νομάρχη, και ονομάζονταν Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ). Οι ΝΕΛΕ, μαζί με τα Περιφερειακά Κέντρα Λαϊκής Επιμόρφωσης είχαν μία διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και παρουσίαζαν ένα χρήσιμο διοικητικό δυϊσμό (σχετιζόνταν διοικητικά και λειτουργικά με την κεντρική διοίκηση της τότε ΔΒΜ δηλαδή τη Γενική Γραμματεία, αλλά και με τους νομαρχιακούς και τους αντίστοιχους κοινωνικούς φορείς της κάθε νομαρχιακής περιοχής). Με αυτόν τον τρόπο, οι ΝΕΛΕ αποκαθιστούσαν, ως ενδιάμεσο διοικητικό επίπεδο, την **αμφίπλευρη** λειτουργική σχέση μεταξύ κεντρικού κράτους και κοινωνίας. Το σύστημα παροχής προγραμμάτων, υποδομών και διαχείρισης αυτού του δικτύου γινόταν προνομιακό πεδίο εκπαίδευσης κοινωνικών στελεχών της ΔΒΜ, τα οποία πολλές φορές προσέγγιζαν, εκτός των άλλων, και ειδικές ή αποκλεισμένες κοινωνικά ομάδες και άτομα, που κανένας άλλος θεσμός στη χώρα δεν θα μπορούσε να προσεγγίσει, με στόχους κατάρτισης και εκπαίδευσης.

Η πρώτη περίοδος (περίπου 1983-1989) ήταν περίοδος ενθουσιασμού, οργανωτικής έκρηξης, θεωρητικών προβληματισμών και πειραματισμών τόσο για τους πρώτους εργαζόμενους σε αυτό το πεδίο, όσο και για τις τοπικές κοινωνίες, πράγμα που οδήγησε σε διαρκώς αυξανόμενη συμμετοχή σε προγράμματα ΔΒΜ σε όλη τη χώρα, καθώς και σε διαρκώς αυξανόμενο αριθμό προγραμμάτων. Το χαρακτηριστικό τους όμως ήταν ότι, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, αυτά τα νέα προγράμματα ήταν κυρίως προγράμματα γενικής

εκπαίδευσης ενηλίκων και δεν εντάσσονταν σε κανένα δημόσιο σύστημα πιστοποίησης προσόντων. Προς το τέλος αυτής της περιόδου εντοπίστηκαν, ως προβλήματα, η σχετική έλλειψη ποιοτικών κτηριακών και εργαστηριακών υποδομών, η έλλειψη οργάνωσης και αναβάθμισης της μη τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και οι διαχειριστικές δυσκολίες στον τρόπο χρηματοδότησης αυτών των προγραμμάτων της ΓΓΛΕ από την Ευρωπαϊκή Ένωση, δεδομένου ότι οι ΝΕΛΕ θεωρήθηκαν αμιγώς “δημόσιες” υπηρεσίες, οι οποίες δεν θα μπορούσαν να συνεχίσουν να χρηματοδοτούνται με το ίδιο σύστημα χρηματοδότησης από τους αντίστοιχους μηχανισμούς της τότε Ε.Ε.

Έτσι, προς αντιμετώπιση αυτών των κεντρικών προβλημάτων, επιλέχθηκε ο δρόμος της θεσμικής υποβοήθησης και ανάπτυξης ιδιωτικών φορέων παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πράγμα που άρχισε να υλοποιείται με τη θεσμοθέτηση και την αντίστοιχη ίδρυση των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (1989-1990). Τα Κ.Ε.Κ. από τότε άρχισαν να υλοποιούν-με συγκεκριμένες θεσμοθετημένες διαδικασίες-μεγάλο μέρος της αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα, με προδιαγραφές υποδομών και με υποβολή κάθε φορά προτάσεων από τα Κ.Ε.Κ. (δημόσια και ιδιωτικά) προς έγκριση από κρατικούς φορείς, ως προϋπόθεση για τη χρηματοδότησή τους. Ένα δεύτερο τμήμα της μη τυπικής εκπαίδευσης συνέχισε να υλοποιείται από κρατικούς φορείς που προϋπήρχαν (π.χ. σχολές επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΑΕΔ, ΕΚΔΔΑ για στελέχη του δημοσίου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κλπ) ή μετέπειτα και άλλους εκπαιδευτικούς θεσμούς (Δημόσια ΙΕΚ, ΣΔΕ, ΚΔΒΜ κλπ). Ένα τρίτο τμήμα της μη τυπικής εκπαίδευσης υλοποιείται από το 1993 από τα ιδιωτικά ΙΕΚ, χωρίς άμεση ή έμμεση χρηματοδότηση από δημόσιους φορείς, καθώς και φορείς που παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση και περιλαμβάνει επαγγελματικούς φορείς, επιμελητήρια, τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις, πανεπιστήμια κλπ.

Το 1994 νομοθετείται η κατάργηση της διοικητικής «αυτοτέλειας» και η μεταφορά των ΝΕΛΕ στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, με αποτέλεσμα να «αποκοπούν» (τουλάχιστον στο μεγαλύτερο μέρος) η μεν ΓΓΛΕ ως φορέας ΔΒΜ του κεντρικού κράτους από την κοινωνία, οι δε ΝΕΛΕ από το κεντρικό κράτος και τις γενικές εκπαιδευτικές κατευθύνσεις, τον έλεγχο και τις ποιοτικές προδιαγραφές των συνολικών προγραμμάτων ΔΒΜ. Οι ΝΕΛΕ, ως επακόλουθο αυτής της κατάστασης, περιέπεσαν σταδιακά σε μααρασμό, μέχρι που και οι λίγες εναπομείνουσες καταργήθηκαν οριστικά διά νόμου το 2010.

Παρά τη σταδιακή (κυρίως από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990) σχετική ανάπτυξη (θεσμική, λειτουργική, ποιοτική) **των άλλων επί μέρους** φορέων παροχής μη τυπικής εκπαίδευσης και παρά την ύπαρξη νομικού πλαισίου από το 2010, **δεν κατορθώθηκε να συγκροτηθεί ένα νέο και κυρίως ενιαίο πανεθνικό επαρκές δίκτυο ΔΒΜ, με προϋποθέσεις και επάρκεια συνολικού σχεδιασμού για την άσκηση ενιαίας πολιτικής στο πεδίο της ΔΒΜ.**

Παράδειγμα σοβαρής θεσμικής προσπάθειας από την πλευρά της κεντρικής διοίκησης που εντόπισε το πρόβλημα της έλλειψης -στο σύστημα ΔΒΜ στη χώρα- ενός ενιαίου αναγκαίου δικτύου, ήταν ο νόμος 4186/2013, Κεφάλαιο Δ' για την οργάνωση και λειτουργία φορέων μη τυπικής εκπαίδευσης, άρθρα 17, 18, 26 και 27.

Σε αυτόν τον νόμο, εκτός των άλλων, συγκροτούνταν Διευθύνσεις ΔΒΜ σε κάθε διοικητική Περιφέρεια, οι οποίες συνιστούσαν περιφερειακές υπηρεσίες που αποτελούσαν αποκεντρωμένες υπηρεσίες της ΓΓΔΒΜ του ΥΠΠΕΘ.

Αυτές οι διατάξεις δυστυχώς, αντί να εφαρμοστούν με κάποιο τρόπο, καταργήθηκαν περίπου 3 χρόνια αργότερα, με τον νόμο 4386/16, ΦΕΚ 83 Α , άρθρο 42, παρ. 4.

2. Η Διά Βίου Μάθηση σήμερα

Τα προβλήματα της ΔΒΜ στη χώρα μας που προέρχονται από το κεντρικό ζητούμενο μιας στρατηγικής θεσμικής μετάβασης σε ένα **ολοκληρωμένο σύστημα ΔΒΜ, επιτείνονται στο έπακρο από τη σοβαρή οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα μας**. Θα αναφέρουμε τον κοινό τόπο από τις τοποθετήσεις των εκπροσώπων των Δήμων και των Περιφερειών, όπως εκφράστηκε στις συναντήσεις των 13 περιφερειακών συσκέψεων που πραγματοποιήθηκαν στις 13 Περιφέρειες της χώρας, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα.

- έλλειψη χρηματοδότησης και αντίστοιχης οικονομικής διαχείρισης για δράσεις επέκτασης εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν με ευθύνη των δήμων, πέραν των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης
- έλλειψη δυνατότητας διαχείρισης και έλλειψη προσωπικού ειδικευμένου στη διοίκηση της εκπαίδευσης. Προσωπικού, που θα μπορούσε να εκπαιδευτεί κατάλληλα ώστε να ανταποκριθεί σε δράσεις ανίχνευσης εκπαιδευτικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας και διαφήμισης των τοπικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης
- αντίστοιχα προβλήματα αντιμετωπίζονται και στο επίπεδο των Περιφερειών, όπου όμως τα προβλήματα χρηματοδότησης είναι μικρότερα από αυτά των Δήμων. Η αναγκαιότητα για διοικητική σχέση με τους δήμους και το κεντρικό κράτος αναφορικά με τη σωστή λειτουργία της ΔΒΜ, είναι εμφανής. Η αλήθεια είναι ότι οι Περιφέρειες και οι περιφερειακές ενότητες είναι κατ' ουσία νεοσύστατοι διοικητικοί θεσμοί, οπότε ακόμη ανιχνεύουν τους πιθανούς ρόλους τους στη ΔΒΜ
- σοβαρό θεσμικό έλλειμμα του κεντρικού κράτους (έλλειμμα ενιαίου συστήματος ΔΒΜ και στοχευμένου συντονισμού των διαφόρων διοικητικών επιπέδων).

Τα επί πλέον σοβαρά θέματα για τη ΔΒΜ που προέκυψαν από αυτές τις συναντήσεις εργασίας αναφορικά με το κεντρικό κράτος συνίστανται:

- στην ανάγκη επέκτασης και ποιοτικής αναβάθμισης των προγραμμάτων και των αντίστοιχων υποδομών
- στη δημιουργία και επέκταση ενός **ενιαίου συστήματος πιστοποίησης** προσόντων που αποκτώνται **σε όλα τα επίπεδα ΔΒΜ,**

- στην έλλειψη **θεσμοθετημένης** διαβούλευσης, πληροφόρησης και επικοινωνίας μεταξύ **όλων των (δημοσίων και ιδιωτικών) φορέων παροχής μη τυπικής εκπαίδευσης** και κατάρτισης
- στην ανάπτυξη συστήματος ροής και συστηματικής επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων και πληροφοριών από το επίπεδο των τοπικών κοινωνιών και των Δήμων σε περιφερειακό επίπεδο και τελικά στο κεντρικό κράτος και αντιστρόφως. Εδώ και 2 περίπου χρόνια, αυτό πραγματοποιείται μερικώς από τις υπηρεσίες ΔΒΜ του Υπουργείου Εργασίας στο πλαίσιο ερωτηματολογίων για τις Labor market policies των αντίστοιχων υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- στον ενιαίο σχεδιασμό πολιτικής για τη ΔΒΜ από το κεντρικό κράτος, καθώς και στη θεσμοθετημένη διαβούλευση επί του σχεδιασμού, της υλοποίησης και της αξιολόγησης από το κεντρικό κράτος προς τις Περιφέρειες και τους Δήμους.
- στην καθυστέρηση ένταξης και χρηματοδότησης, καθώς και στην έλλειψη κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής. Αυτό βεβαίως οφείλεται στο ότι τα συγκεκριμένα προγράμματα είναι συγχρηματοδοτούμενα με την ΕΕ και δεν μπορούν να εκχωρήσουν, χωρίς εκ των προτέρων έλεγχο, την υλοποίηση σε διαφορετικούς φορείς.

3. Η θεσμική κατεύθυνση ρεαλιστικών προτάσεων της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα.

Το παρόν κείμενο διαπιστώσεων και προτάσεων, δεν έχει ως στόχο να προτείνει μία ολοκληρωμένη νομοθετική ρύθμιση για τη θεσμοθέτηση ενός ενιαίου δικτύου. Ούτε έχει επίσης την πρόθεση να περιγράψει επακριβώς όλα τα αναγκαία διοικητικά εργαλεία και τη διάρθρωση που θα πραγματοποιεί αυτόν τον στόχο. Αρκετές βασικές σκέψεις και ιδέες μπορούν να αντληθούν προς αυτήν την κατεύθυνση από τον νόμο υπ.αριθ. 3879/2010. Σε κάθε περίπτωση πάντως, ο κατεξοχήν υπεύθυνος θεσμός για την όποια τέτοιου είδους προσπάθεια, θα πρέπει να είναι το Υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΥΠΠΕΘ) της χώρας, συνεπικουρούμενο από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, με τη συνδρομή της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ) και της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ).

Βασισμένη στην παρούσα πραγματικότητα, όπως αυτή αποτυπώθηκε στο πλαίσιο της **Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση Ενηλίκων (2015-2017)**, η αντίστοιχη Εθνική Συντονιστική Επιτροπή και η Κεντρική Ομάδα Έργου, διατυπώνουν διαπιστώσεις και επί μέρους προτάσεις που μπορούν να βελτιώσουν την υφιστάμενη κατάσταση με στοχευμένες, επί μέρους, παρεμβάσεις και δράσεις.

3.1 Κεντρική διοίκηση της ΔΒΜ.

Για να αποκατασταθεί η λειτουργική σχέση Κεντρικής διοίκησης-περιφερειών-δήμων-κοινωνίας θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας κεντρικός πυλώνας-δίκτυο ΔΒΜ, που θα αποτελέσει και το βασικό πλαίσιο διοικητικής αναφοράς. Στο επίπεδο όμως του κεντρικού

κράτους, οι διοικητικοί και πολιτικοί θεσμοί που έχουν την κύρια ευθύνη της ΔΒΜ στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης, είναι δύο: Το Υπουργείο Παιδείας (ΥΠΠΕΘ) και το Υπουργείο Εργασίας (ΥΠΕΚΑΑ). Δεδομένου του ότι οι δύο αυτοί θεσμοί έχουν επί σειρά ετών αναπτύξει ξεχωριστά διοικητικά όργανα, εμπειρία και τεχνογνωσία διαχείρισης σε διαφορετικές δομές και αντικείμενα της μη τυπικής εκπαίδευσης της ΔΒΜ, θα ήταν άτοπο σήμερα να προταθεί ένα ενιαίο διοικητικό κέντρο σε αυτό το πεδίο. [Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να υπάρξει ενιαία εθνική στρατηγική, εθνικό πρόγραμμα, Εθνικός συντονισμός των δικτύων ΔΒΜ, αλληλοενημέρωση και συνεργασία όπου κριθεί αναγκαίο]. Άρα τα δύο αυτά υπουργεία, θα συνεχίσουν την «κάθετη» λειτουργία τους προς την κοινωνία στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η κοινωνική αναγκαιότητα και η ανάπτυξη της κοινωνικής εμβέλειας της ΔΒΜ όμως, επιβάλλει την, κατά το δυνατόν, πιο ενεργή και ισχυρή συμμετοχή της περιφερειακής Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της δημοτικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών κοινωνικών φορέων στη διαμόρφωση, τον έλεγχο, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων ΔΒΜ.

Η λειτουργική σύνδεση μεταξύ κεντρικής διοίκησης, Περιφερειών, Δήμων και κοινωνίας, που σήμερα είναι αδύναμη, μπορεί να επιτευχθεί **καταρχάς με τη νομοθέτηση της διοικητικής σχέσης ΥΠΠΕΘ και περιφερειών**, με τη συγκρότηση Διευθύνσεων ΔΒΜ στην περιφέρεια, **αλλά και αντίστοιχων τμημάτων ΔΒΜ σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα**, στην κατεύθυνση του νόμου 4186/13 που περιγράφηκε πάρα-πάνω. Ο λόγος που προτείνονται επί πλέον τμήματα ΔΒΜ κατά Περιφερειακή Ενότητα, είναι ότι είναι αδύνατον να μπορεί να ανταποκριθεί στον απαιτούμενο ρόλο και αντίστοιχο έργο από μόνη της μία διοικητική διεύθυνση ανά περιφέρεια, επειδή η χωρική αρμοδιότητα έχει τεράστιο εύρος και διαφοροποιημένες ειδικές συνθήκες ανά περιοχή, που χρειάζονται εντοπιότητα, άμεσες και μόνιμες επαφές και ευελιξία.

Με τη σειρά τους, οι Περιφέρειες θα πρέπει να ενεργοποιούν αντίστοιχη συγκεκριμένη και διακριτή διαδικασία για την έκφραση γνώμης των δήμων στα πιθανά τοπικά προγράμματα που πρόκειται να υλοποιηθούν στην περιοχή τους από όλους τους φορείς παροχής μη τυπικής εκπαίδευσης, χωρίς να αναιρείται η απευθείας λειτουργική σχέση των δήμων με την κεντρική διοίκηση (πιθανές προγραμματικές συμβάσεις για τοπικά προγράμματα κλπ). Είναι προφανές ότι εκτός από το εθνικό και τα περιφερειακά προγράμματα επενδύσεων και ανάπτυξης που επιδρούν στη διαμόρφωση προγραμμάτων μη τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, σοβαρό ρόλο στην αποδοχή και αποτελεσματικότητα της ΔΒΜ έχει επίσης και το πώς η ίδια η κοινωνία και οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης αντιλαμβάνονται τις ευρύτερες εκπαιδευτικές ανάγκες και ανάγκες κατάρτισης ενηλίκων του χώρου ευθύνης τους, και το πως συνεισφέρουν στην κάλυψη αυτών των αναγκών.

Οι φορείς της κεντρικής διοίκησης (Υπουργείο Παιδείας και Υπουργείο Εργασίας) θα πρέπει να διατάξουν την λειτουργική τους δομή, την επάρκεια και το προσωπικό τους στο πεδίο της ΔΒΜ, ενδεχομένως να εκδώσουν και κανονιστικές διατάξεις ώστε να επιτελείται το έργο:

- της διαμόρφωσης προτύπων ερωτηματολογίων, κατά περίπτωση, για τη συλλογή πρωτογενών στατιστικών στοιχείων από τα προγράμματα ΔΒΜ στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης.

- της συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης, για την ανάλυση και τον σχεδιασμό πολιτικών ΔΒΜ εθνικά, κατά Περιφέρεια και Δήμο και ίσως και κατά ειδική κοινωνική ομάδα, όπου χρειάζεται.
- της έγκαιρης ενημέρωσης Περιφερειών και Δήμων για διατύπωση προτάσεων για ενδεχόμενα προγράμματα.
- της έγκαιρης και άμεσης ενημέρωσης Περιφερειών και Δήμων για προγράμματα ΔΒΜ τα οποία πρόκειται να υλοποιηθούν στην περιοχή ευθύνης τους, προκειμένου να τα δημοσιοποιήσουν από τις επίσημες ηλεκτρονικές σελίδες τους, αλλά και να συμμετάσχουν σε διαδικασίες ενημέρωσης των πολιτών και διάχυσης της αντίστοιχης ενημέρωσης στις τοπικές κοινωνίες. Η μονιμοποίηση τέτοιων δράσεων και η διασφάλιση των προϋποθέσεων για κάτι τέτοιο, θα ήταν σοβαρή ώθηση για τη ΔΒΜ στη χώρα μας.
- της εποπτείας, της επιτελικής καθοδήγησης, της επιμόρφωσης και της συνεχούς υποστήριξης των στελεχών των υπηρεσιακών μονάδων των περιφερειών και των δήμων που παρέχουν υπηρεσίες Διά Βίου Μάθησης.
- της άμεσης επαφής και περιοδικής διαβούλευσης των τοπικών στελεχών των υπηρεσιών με αντίστοιχα υπηρεσιακά στελέχη των Περιφερειών και των Δήμων ή με άλλα στελέχη παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ για τα θέματα των προγραμμάτων ΔΒΜ που υλοποιούνται κατά τόπους. Στόχος είναι η ενημέρωση, το ενεργό ενδιαφέρον και η συμμετοχή Περιφερειών και Δήμων σε διαδικασίες ενημέρωσης, δημοσιοποίησης και ανίχνευσης επιμορφωτικών αναγκών στο πεδίο της ΔΒΜ.
- μιας ετήσιας έκθεσης απολογισμού για το κάθε ξεχωριστό κεντρικό πρόγραμμα ΔΒΜ, με συνολικά στατιστικά στοιχεία και στοιχεία αξιολόγησης, η οποία θα περιλαμβάνει και δεδομένα και παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων επαφών και συνεργειών με τις περιφέρειες, τους δήμους ή και με άλλους σημαντικούς φορείς παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ και σχετικούς κοινωνικούς φορείς.

3.2. Περιφερειακή Διοίκηση της Διά Βίου Μάθησης

Με βάση το εθνικό και περιφερειακό πρόγραμμα επενδύσεων και ανάπτυξης, τις ανάγκες εκπαιδευτικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης και συνοχής της Περιφέρειας καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αδύναμων και ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, η κάθε διοικητική Περιφέρεια - σε συνεργασία με τις αντίστοιχες υπηρεσίες των Περιφερειακών Ενοτήτων - θα πρέπει να εξασφαλίσει τη λειτουργική της δομή, την γνωστική επάρκεια του προσωπικού της στο πεδίο της ΔΒΜ και επίσης να εκδώσει κανονιστικές διατάξεις, ώστε να επιτελείται το έργο:

- της διαμόρφωσης στρατηγικής άποψης για τις αναγκαιότητες και τους στόχους της ΔΒΜ στην Περιφέρεια συνολικά.
- της συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης της ΔΒΜ. Όλες οι τελικές δομές παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ σε επίπεδο Περιφέρειας, θα πρέπει να παραδίδουν με την καλοκαιρινή διακοπή ή με το τέλος των προγραμμάτων της καλοκαιρινής περιόδου, τα πρωτογενή αυτά στατιστικά στοιχεία (συμπληρωμένα ερωτηματολόγια) στην αντίστοιχη υπηρεσία της Περιφέρειας (όπως άλλωστε θα πρέπει να τα κοινοποιούν και

στους κεντρικούς φορείς διοίκησης ΔΒΜ και στους Δήμους κατά το τμήμα που τους αφορά, όταν υπάρχουν στοιχεία που δεν διαθέτουν οι Δήμοι που υπάγονται στην Περιφέρεια)

- της διατύπωσης προτάσεων για περιφερειακά προγράμματα που προτείνονται από την κεντρική διοίκηση σε δημόσια διαβούλευση ή με απευθείας θεσμική επικοινωνία, καθώς και της έγκαιρης δημοσιοποίησης από την επίσημη ηλεκτρονική σελίδα της Περιφέρειας των προγραμμάτων αυτών
- της άμεσης επαφής στελεχών των υπηρεσιών ΔΒΜ των Περιφερειών με αντίστοιχα υπηρεσιακά στελέχη των Δήμων ή με άλλα στελέχη παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ για τα θέματα των προγραμμάτων ΔΒΜ που υλοποιούνται κατά τόπους σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας
- της επικοινωνίας με μεγάλους συλλογικούς κοινωνικούς φορείς σε επίπεδο Περιφέρειας-Περιφερειακών ενοτήτων (πχ Τεχνικά Επιμελητήρια, Εργατικά Κέντρα, Εμπορο-βιοτεχνικές ενώσεις κλπ) για την ανίχνευση αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης

3.3. Δημοτική – Τοπική Διοίκηση της Διά Βίου Μάθησης

Οι υπηρεσιακές μονάδες των Δήμων που ασχολούνται με τη ΔΒΜ στην περιοχή ευθύνης τους **βρίσκονται εγγύτερα, από κάθε άλλο δημόσιο διοικητικό θεσμό ΔΒΜ**, στις κοινωνικές ομάδες και τα άτομα τα οποία κινδυνεύουν από «κοινωνικό αποκλεισμό» και είναι απαραίτητο να προσεγγίζονται ώστε να συμμετέχουν σε προγράμματα ΔΒΜ. Επίσης βρίσκονται εγγύτερα και σε κοινωνικές ομάδες και άτομα που θέλουν να ανανεώσουν ή να διευρύνουν τους επαγγελματικούς, μορφωτικούς και πολιτισμικούς τους ορίζοντες. **Οι Δήμοι θεσμοθετήθηκαν ως φορείς παροχής ΔΒΜ σχετικά πρόσφατα με τον νόμο 3879/2010** αναλαμβάνοντας την ίδρυση και την λειτουργία Κέντρων Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ). Στην πραγματικότητα, όμως, λειτουργούν ως εταίροι συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος με προτάσεις εκπαιδευτικών-επιμορφωτικών προγραμμάτων από τους Δήμους και οικονομική διαχείριση και στελέχωση από νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ΙΝΕΔΙΒΙΜ), το οποίο εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας.

Μέχρι στιγμής, οι Δήμοι δεν εμπλέκονται ούτε καν σε κάποια διαδικασία θεσμοθετημένης και έγκαιρης ενημέρωσης από τους κεντρικούς φορείς παροχής προγραμμάτων ΔΒΜ στην περιοχή τους, με αποτέλεσμα να αδυνατούν, με τη σειρά τους, να συμμετάσχουν ικανοποιητικά σε αυτό που θα ήταν ο πλέον φυσικός τους ρόλος: στη συστηματική ενημέρωση των πολιτών για όλα τα προγράμματα ΔΒΜ στην περιοχή ευθύνη τους.

Σε σχέση με την αναγκαία ενδεχόμενη συμπληρωματική χρηματοδότηση των Δήμων για τις ανάγκες της ΔΒΜ, πιστεύουμε ότι θα μπορούσε να γίνει ανάλογη ερμηνεία και χρήση του άρθρου 23, παρ.9 του νόμου 3879/2010, περί επιχορήγησης των Δήμων για δαπάνες μισθοδοσίας και λειτουργίας υπηρεσιακών μονάδων τους που ασχολούνται με θέματα ΔΒΜ. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούσαν να υποβοηθηθούν ή ενδεχομένως να καλυφθούν χρηματοδοτικά, διευθύνσεις, τμήματα ή ειδικές μονάδες-γραφεία, που ασχολούνται αποκλειστικά με θέματα ΔΒΜ.

Με βάση τα παραπάνω, ο κάθε δήμος θα πρέπει να εξασφαλίσει τη λειτουργική του δομή, την γνωστική επάρκεια του προσωπικού του στο πεδίο της ΔΒΜ και να εκδώσει κανονιστικές διατάξεις, ώστε να επιτελείται το έργο:

- της διαμόρφωσης στρατηγικής άποψης για τις αναγκαιότητες και τους στόχους της ΔΒΜ στον Δήμο συνολικά
- της συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης της ΔΒΜ στην περιοχή ευθύνης του Δήμου (όχι μόνο για τα προγράμματα των ΚΔΒΜ που ενδεχομένως πραγματοποιούνται στον Δήμο), με στόχο τη γνώση της πλήρους εικόνας της παρεχόμενης μη τυπικής εκπαίδευσης-κατάρτισης στην περιοχή. Όλες οι τελικές δομές παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ σε επίπεδο Δήμου (πχ ΚΕΚ, ΙΕΚ, ΣΔΕ, σχολές ΟΑΕΔ κλπ) , θα πρέπει να κοινοποιούν με την καλοκαιρινή διακοπή ή με το τέλος των προγραμμάτων την καλοκαιρινή περίοδο, τα πρωτογενή αυτά στατιστικά στοιχεία (συμπληρωμένα ερωτηματολόγια που πιθανόν έχουν επεξεργαστεί οι κεντρικοί φορείς διοίκησης της ΔΒΜ) στην αντίστοιχη υπηρεσία του Δήμου (όπως άλλωστε θα πρέπει να τα κοινοποιούν και στους κεντρικούς φορείς διοίκησης ΔΒΜ και στις περιφέρειες, ώστε να μπορούν να σχεδιαστούν και να ασκηθούν αντίστοιχες εκπαιδευτικές πολιτικές)
- της διατύπωσης προτάσεων του Δήμου επί ενδεχόμενων κεντρικών προγραμμάτων ΔΒΜ που προτείνονται από την κεντρική διοίκηση (και υλοποιούνται στην περιοχή του Δήμου). Αυτό μπορεί να γίνει σε δημόσια διαβούλευση που πιθανόν πραγματοποιείται πριν την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων, ή και με απευθείας θεσμική επικοινωνία με τους σχετικούς κεντρικούς φορείς διαχείρισης αυτών των προγραμμάτων
- της έγκαιρης δημοσιοποίησης από την επίσημη ηλεκτρονική σελίδα του Δήμου όλων των προγραμμάτων ΔΒΜ μη τυπικής εκπαίδευσης της περιοχής ευθύνης του (πριν την έναρξη της διαδικασίας εγγραφών κάθε φορά)
- της ενδεχόμενης συμμετοχής στη διαδικασία εγγραφών σε προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης ΔΒΜ που υλοποιούν δημόσιοι φορείς, αν τους ζητηθεί
- της χρήσης των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών προγραμμάτων αλληλεγγύης του κάθε Δήμου για την προσέγγιση, καταγραφή και ενδεχόμενη καθοδήγηση κοινωνικών ομάδων, οικογενειών και ατόμων που είναι στη ζώνη του "κοινωνικού αποκλεισμού", για την ενδεχόμενη συμμετοχή τους σε επιδοτούμενα ή μη προγράμματα ΔΒΜ που πραγματοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου
- Της επικοινωνίας και ενημέρωσης των ενδιαφερόμενων πολιτών του Δήμου, από μία υπηρεσιακή μονάδα που θα πρέπει να έχει επικοινωνιακές δεξιότητες, ώστε να μπορεί να δώσει πληροφορίες και κατευθύνσεις στον ενδιαφερόμενο πολίτη για πιθανές ευκαιρίες επαγγελματικής απασχόλησης και κατάρτισης. Αυτή η υπηρεσιακή μονάδα επικοινωνιακής αιχμής που λειτουργεί ως συγκεκριμένο help desk του Δήμου, θα πρέπει να είναι πλήρως ενήμερη για όλα τα προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης που πραγματοποιούνται στην περιοχή ευθύνης του Δήμου

- της άμεσης επαφής και της οργάνωσης κοινών συσκέψεων στελεχών των υπηρεσιών ΔΒΜ του Δήμου με αντίστοιχα υπηρεσιακά στελέχη της Περιφερειακής Ενότητας στην οποία ανήκει ο Δήμος, με στελέχη παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ άλλων φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) και με εκπροσώπους κοινωνικών φορέων. Στόχος είναι η ανίχνευση αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και η βούληση στον χώρο της ΔΒΜ, η ενημέρωση και η διάχυση των πληροφοριών και η βελτίωση της συνολικής προσπάθειας ΔΒΜ στην περιοχή ευθύνης τους.

Επίλογος

Το παρόν κείμενο αποτελεί προϊόν της «Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Εκπαίδευση Ενηλίκων 2015-2017» και προσπαθεί να θέσει παρατηρήσεις και προτάσεις για συγκεκριμένες δράσεις και θεσμικές ρυθμίσεις στο πεδίο της ΔΒΜ. Στο εν λόγω κείμενο θα μπορούσαν να προστεθούν και παραρτήματα πιο εξειδικευμένων παρατηρήσεων και προτάσεων για ορισμένα κεντρικά προγράμματα ΔΒΜ με βάση δράσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού (Σεμινάρια ΣΔΕ, Μεταναστών κ.λ.π.). Εκτός όμως από το ότι δεν θα μπορούσαμε να καλύψουμε σε ένα τέτοιο κείμενο όλο το εύρος των επί μέρους προγραμμάτων μη τυπικής εκπαίδευσης στη χώρα, πιστεύουμε ότι στις εκθέσεις των δράσεων που έχουν εκπονηθεί περιλαμβάνονται τα απαραίτητα επί μέρους στοιχεία που μπορεί να αναζητήσει κανείς αν ενδιαφερθεί ειδικότερα. Ένας επί πλέον λόγος για την μη συμπερίληψη, στο παρόν κείμενο, παρατηρήσεων για κάθε επί μέρους πρόγραμμα ξεχωριστά, είναι διότι πιστεύουμε ότι θα αποδυνάμωναν τον κύριο στόχο των προτάσεων που παρατίθενται, όπως αυτός σκιαγραφήθηκε στο παρόν κείμενο. Κείμενο προτάσεων, το οποίο ίσως ωθεί προς μία αναγκαία μεγάλη και πολύπλευρη προσπάθεια για να κάνει μερικά βήματα μπροστά η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην χώρα μας. Σε κάθε περίπτωση, η οικονομική κρίση στη χώρα μας, ενώ δυσκολεύει τις προσπάθειές μας σε αυτήν την κατεύθυνση, μας υποχρεώνει, από την άλλη πλευρά, να επιταχύνουμε τα βήματά μας.

Κείμενα αναφοράς

- ΚΥΑ 15188/20-5-2011
- Νόμος 3789/2010
- Νόμος 4186/13